

Analysis of concluding traditional transactions of civil law in the form of meta- Contract

Mohammad Rashidi¹ Akbar Bashiri² Abasat pormohammad³.

Recieved:24/2/2025

Accepted:16/5/2025

Abstract

,technical-legal nature With the emergence of the meta-contractual structure with a the definite contracts of the third chapter of the second part of the Iranian Civil Code are a good laboratory to validate the meta-contract. the current research has analyzed all the fixed contracts of the civil law with the assumption of conclusion in an meta-contractual manner and revealed the advantages of this structure compared to traditional contracts. The main purpose is to identify the characteristics of the meta-contractual as an inevitable substitute for traditional contracts. Because the development of computer science of traditional do not allow the continuation of the exploitation of the former methods. Also, a library method was used to collect information and they were analyzed by analogy and induction. to justify the causes and obstacles of meta-contractual substitution. the research shows that government investment in technical infrastructure is necessary for the exploitation of the meta-contractua, and in the field of legislation. As a result it is possible to imagine meta-contracts with the number of traditional fixed-term contracts. Only a few of them do not have the ability to enter into an meta-contract. With the transformation of the legal-social variables, the inaccuracy of their transportation .will be removed

.law nature, fixed contracts, variables ,Keywords: meta-contract, technical nature

1- - Ph.D Student of Private Law, Faculty of Law, Islamic Azad University, Maragheh.

Iran. 0000-0002-8690-120x

Email: dr.rashidi54@gmail.com

2- - Assistant Professor, Department of Private Law, Faculty of Law, Islamic Azad University, Maragheh. Iran.0000-0002-5262-9172(corresponding author)

Email:dr.akbar.bashiri@gmail.com

3- - Assistant Professor, Department of Private Law, Faculty of Law, Islamic Azad University, Maragheh.

Iran.0000-0002-8044-3594

Email:abasat_pormohammad@iau-maragheh.ac.ir

تحلیل انعقاد معاملات سنتی قانون مدنی در سازه فراق قرارداد

^۱. محمد رشیدی ^۲. اکبر بشیری، ^۳. اباست پورمحمد.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۲۶

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۱۲/۶

چکیده

با ظهور سازه فراق قرارداد با ماهیت فنی- حقوقی، عقود معینه باب سوم از قسمت دوم قانون مدنی ایران، آزمایشگاه مطلوبی جهت سنجش اعتبار فراق قرارداد است. تحقیق حاضر تمامی عقود معینه قانون مدنی را با فرض انعقاد به شیوه فراق قراردادی تجزیه و تحلیل کرده است. هدف اصلی تحقیق، شناساندن فراق قرارداد و شناسائی ویژگی‌های آن مبتنی بر پیشرفت های عرصه علوم کامپیوتری با مؤلفه‌های پنجگانه با نام اختصاری «کابها» برگرفته از عناوین ۱. کامپیوترهای فوق پیشرفته ۲. اینترنت پرسرعت (کوانتومی) ۳. فناوری بلاک چین ۴. هوش مصنوعی استدلالی ۵. ارتباطات مخابراتی، بعنوان جانشین ناگزیر آینده قراردادهای سنتی است. زیرا توسعه علوم کامپیوتری و جایگزینی اقدامات سنتی در عرصه حقوق قراردادها با شیوه‌های الکترونیکی، استمرار بهره برداری از شیوه‌های برمی‌تابد. همچنین سابق را به روش اکتشافی و تحقیق کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. و ضمن توصیف ماهیت داده‌ها، به روش کیفی مورد تجزیه و تحلیل واقع شده اند. و با قیاس و استقراء سعی در توجیه موجبات و موانع جانشینی فراق قرارداد بعمل آمده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری دولتها درخصوص زیرساخت‌های فنی برای بهره برداری از فراق قرارداد ضروری است. و درحوزه تقنین نیز جدیت دولتها را می‌طلبد. نتیجتاً به تعداد عقود معینه سنتی می‌توان فراق قرارداد را تصور کرد. ولی تنها تعداد معدودی قابلیت انعقاد به شیوه فراق قرارداد را ندارند. که با دگرگونی متغیرها حقوقی- اجتماعی به مرور زمان سلب صحت حمل آنها برداشته می‌شود.

واژگان کلیدی: فراق قرارداد، ماهیت فنی، ماهیت حقوقی، عقود معینه، متغیرها.

۱ - دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشکده علوم انسانی، آذربایجان شرقی، دانشگاه آزاد واحد مراغه، ایران

Iran. 0000-0002-8690-120x

email: dr.rashidi54@gmail.com

۲ - استادیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده علوم انسانی، آذربایجان شرقی، دانشگاه آزاد واحد مراغه، ایران

Iran.0000-0002-5262-9172

۳ - استادیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده علوم انسانی، آذربایجان شرقی، دانشگاه آزاد واحد مراغه، ایران

باب سوم از قسمت دوم قانون مدنی راجع به عقود معینه است. و مواد ۳۳۸ الی ۸۶۰ قانون مدنی به آنها اختصاص دارد. درحقوق وقانون مولفه های ماهوی و شکلی قرارداد از زمان تشکیل، انتشارآثار و اجرای آن مورد امعان نظر بوده است. بطوریکه این مولفات از دیرباز درجوار همدیگر به سازگاری حقوقی رسیده اند. و راجع به آنها به حدکفایت قلم فرسائی شده است. آنچه در نظر اول تاکنون مورد مباحثه واقع نشده است تبیین اعمال حقوقی با سازه فراق قرارداد است. تشکیل معاملات غیرمعوض با سازه فراق قرارداد متشکل از فناوری های پیشرفته بلاک چین وهوش مصنوعی قوی ساده تر صورت می گیرد. اگرچه درعقود معوض قصد طرفین ضروری است. اما درعقد غیر معوض معامل بدون دریافت عوض مبادرت به تحویل معوض می کند. لذا انعقاد آن دربستر بلاک چین و هوش مصنوعی راحتی و مسامحه بیشتری درتعادل ارزش عوضین دارد. برنامه های پیچیده و سخت افزارهای فوق پیشرفته مبتنی برهوش مصنوعی استدلالی و تلافی ایده نوین متفکران حقوقی برای ایجاد قراردادهای نوین موجب شد تا با تلفیق علوم تجربی و حقوق ضمن ارتقاء سطح کیفی قراردادهای و رفع نواقص آنها همگام با گسترش روابط انسانی توسعه روابط حقوقی هم به بار بنشیند. همانگونه این پیشرفت ها علم پزشکی را به حد اعلا رساند. به تدریج درعلم حقوق نیزآثار منیف خود را به یادگار می گذارد. یکی ازمصادیق این آثار ساخت سازه «فراق قرارداد» است.^۱ انتخاب این عبارت به دلیل شأنیت استعلائی آن بر اسلاف خویش است. چراکه با داشتن مولفه های پنجگانه با نام اختصاری «کابها» برگرفته ازعناوین ۱. کامپیوتر^۲. اینترنت^۳. بلاک چین^۴. هوش مصنوعی استدلالی^۵. ارتباطات مخابراتی، ازحیث تشکیل وکاربرد درسطح فزاینده ای قراردادهای سنتی (کاغذی و الکترونیکی) وحتى قرارداد هوشمند قرار دارد. زیرا قرارداد هوشمند از هوش مصنوعی دستورالعملی بهره می گیرد. درحالیکه، فراق قرارداد از هوش مصنوعی استنتاجی مشابه شبکه نرونی انسانی بهره می برد. هدف تحقیق انعقاد معاملات عقود معینه در قالب فراق قرارداد است. تا ضمن تحلیل ومقایسه امکان یاعدم امکان انعقاد آنها به شیوه فراق قراردادی بررسی گردد. بطوریکه از ترکیبات اضافی «عقد قراردادی» و «عقد فراق قراردادی» برای نشان دادن قابلیت یا عدم قابلیت هر کدام از عقود مطروحه استفاده شده است. بنابراین، باروش اکتشافی ضمن جمع آوری اطلاعات از کتب و مقالات، سوابقی از پیشینه تحقیق یافت نشد. تنها در کتاب «قراردادهای هوشمند؛ مطالعه تطبیقی حقوق ایران و امریکا»^۶ به مباحث قراردادهای هوشمند اشاره شده است. وهیچگونه مطالبی درخصوص عنوان پژوهش جلب نظر نمی کرد. درحالیکه پژوهش حاضر قائل به تمایز قرارداد هوشمند با فراق قرارداد است. همچنین، درلایه های تحلیل با روش استدلالی از متغیرهای وابسته ومستقل جدید رونمائی کرده وآثار حاصله را برمتغیرهای سابق نمایان می کند. مآلآین سوالات مطرح می شود. آیا به تعداد عقود معینه سنتی، فراق قرارداد منعقد می گردد؟ تغییرات عقود معینه در قالب فراق قرارداد چگونه روی می دهد؟ چرا استفاده و بهره برداری از فراق قرارداد ضروری است؟ نتایج حاصل از این تغییرات چیست؟ به ترتیب پاسخ ها اینگونه اند: فرضیه تحقیق برگرفته از اطلاعات و یافته های قبلی نشان می دهد. ماهیت سازه فراق قرارداد مبتنی

۱ - محمد رشیدی و دیگران «حقوق فراق قرارداد در فضای سایبری بارویکرد نمایندگی شخص مجازی»، چهارمین کنفرانس ملی پدافند سایبری، دانشگاه آزاد

اسلامی واحد مراغه. سال ۱۴۰۲، ص ۴

۲ - ر.ک: ناصر، مهدی، قراردادهای هوشمند (مطالعه تطبیقی حقوق ایران وآمریکا)، انتشارات مجد، تهران، چاپ دوم، سال ۱۴۰۳

بر مولفه‌های پنجگانه و متغیرهای نوین قابلیت انعقاد بیشتر عقود معینه در قانون مدنی را در کیفیت و قطعیت بالاتری فراهم می‌آورد. و دلیل عدم انطباق و سازگاری، ناشی از عدم همراهی بافت حقوقی قرارداد سنتی است. این تحقیق به دلیل انطباق کامل از مقایسه بیع قراردادی با بیع فراققراردادی ساکت است. و مابقی عقود معینه بررسی شده‌اند. باروش توصیفی تطبیق و مقایسه دو پدیده صورت می‌گیرد. رابطه حقوقی عقود معینه و فراققرارداد بیان می‌شود. و با بکارگیری تحلیل داده‌های کیفی روابط علی و همبستگی متغیرها کشف می‌گردد. بنابراین، یکی از اهداف پژوهش، توصیف واقعی ویژگی‌های فراققرارداد در مقایسه با قرارداد است. چرائی موضوع تحقیق بر این قضیه استوار است که آینده پژوهی حقوق قراردادها با گسترش فناوری علوم تجربی و ظهور فراققرارداد به شدت دگرگون می‌شود. و چون هوش مصنوعی استدلالی (نه دستورالعملی) مفروض و هسته اصلی پژوهش است. لاجرم جانشینی فراققرارداد به جای قرارداد های سنتی (کاغذی و الکترونیکی) اجتناب ناپذیر است. نتیجتاً با بررسی عقود قانون مدنی بسیاری از آنها قابلیت انعقاد به شیوه فراققراردادی را دارند. و معدودی از آنها فاقد این قابلیت می باشند.

بیع شرط و فراققرارداد

عقد از حیث موضوع به دو قسمت عقد معوض و غیرمعوض تقسیم می‌شود. در عقد معوض، عوضین به سه صورت قابل تصور است. ۱- هر دو مال اند. ۲- هر دو تعهداند. ۳- یکی مال و دیگری تعهد است.^۱ استفاده از ماده ۴۵۸ قانون مدنی هرگاه فروشنده در مدت معینی تمام مثل ثمن را به خریدار عودت نماید خيار فسخ معامله را نسبت به تمام مبيع داشته باشد. با بررسی این موضوع در فراققرارداد به دلیل تناظری بودن اجرای مفاد قرارداد و با انعطاف شاخص‌های موجود در تعیین نوع شروط دو گزینه قابل اشاره اند: الف- مسدودیت حساب خریدار به میزان ثمن معامله قبل از پرداخت به فروشنده توسط هوش مصنوعی ب- مسدودیت حساب فروشنده پس از پرداخت ثمن و انتقال مبيع توسط هوش مصنوعی، بطوریکه خریدار از مبيع استفاده کند. اما فروشنده نتواند ثمن را برداشت نماید. این شیوه خُسران فروشنده را فراهم می‌آورد. زیرا با انقضای مهلت، امکان دارد خریدار تعمداً مبيع را بازنگرداند. و فروشنده نتواند به شرط استرداد ثمن در موعد مقرر پای بند بوده و از ثمن معامله استفاده نماید. در صورتیکه با انقضای مهلت شرط، خریدار مبيع را اعاده ندهد بطور خودکار ثمن مسدوده رفع توقیف گردیده و فروشنده آن را برداشت می‌نماید. در این حالت تملیک واقعی صورت می‌پذیرد. چراکه تا آن لحظه خریدار احساس می‌کند و امی باخذ وثیقه‌عینی به فروشنده پرداخت کرده است. حال سوال این است. تکلیف مدتی که فروشنده بعلت مسدودیت حساب استیفای ثمن نکرده چیست؟ در پاسخ بایستی گفت: در صورت تحقق فرض، فروشنده برای کسری ارزش ثمن در زمان تورم و جبران منافع ممکن الحصول به خریدار رجوع می‌کند. البته شرط عدم مسدودیت ثمن برای فروشنده در فراققرارداد وجود دارد. زیرا نیاز فروشنده به ثمن برای خریدار حق عینی تبعی ایجاد می‌کند. و شرط استرداد ثمن بعد از انقضای مدت، به قلب ماهیت بیع به رهن می‌انجامد. و ناتوانی فروشنده در استرداد مبيع، تملیک متزلزل را به مستقر تبدیل می‌گرداند. بنابراین، بیع شرط با معاملات با حق استرداد در مواد ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت قابل مقایسه نیست. زیرا هدف معامله با شرط استرداد پرداخت وام است. در حالیکه انتقال در بیع شرط، به دلیل وجود شرط، دارای مانعیت

می‌شود. وگرنه از بین اجزای علت تامه (سبب، مقتضی، شرط، عدم مانع) تنها وجود مانع، سبب تزلزل عقد درفاصله انعقاد تا حلول شرط می‌گردد. نتیجتاً بیع شرط می‌تواند به شیوه فراق قرارداد منعقد شود.

معاوضه و فراق قرارداد

نفوذ فراق قرارداد بعنوان طریق پیشرفته انعقاد قرارداد با ویژگی‌های خاص خود در سطح ملی و بین المللی امکان انعقاد اکثریت ۲۲ نوع قرارداد موجود در قانون مدنی را در سطح کیفی و قطعی بالاتری فراهم می‌آورد. و چنانچه مطابق مواد ۱۸۳ و ۱۹۰ ق.م. تشکیل و اعتبار آن احراز گردد. بیشتر عقود مذکور را در برمی‌گیرد. اما تعریف معاوضه از ماده ۴۶۴ قانون مدنی: «معاوضه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین مالی می‌دهد به عوض مال دیگر که از طرف دیگر اخذ می‌کند. بدون ملاحظه اینکه یکی از عوضین مبیع و دیگری ثمن باشد» بنابراین، معیار تمیز بیع از معاوضه قصد مشترک متعاملین از ثمن است.^۱ در معاوضه اگر یکی از عوضین یا هردو «عین، منفعت یا حق» باشد. پذیرش این تبادل در قراردادهای سنتی آسان است. در فراق قرارداد ثمن بصورت عین، منفعت یا حق نیست. و در قالب ارزهای دیجیتالی است. بنابراین، ضرورت دارد متعاقدين معاوضه را به دو عقد بیع تفکیک نمایند. نتیجتاً، به دلیل وجود ارزشگذاری شده^۲ و اجبار فنی متعاقدين به انتقال ثمن دیجیتالی در بستر بلاک چین با مدیریت هوش مصنوعی استدلالی بدون دخالت بانک و موسسات مالی واسطه و بدون نیازه جذب اعتماد همدیگر، امکان تشکیل عقد معاوضه فراق قراردادی وجود ندارد.^۳

اجاره و فراق قرارداد

مطابق ماده ۴۶۶ قانون مدنی در اجاره مستاجر مالک منافع می‌شود. بنابراین، واژه اجاره در اجاره اشیاء (ماده ۴۶۸ ق.م.) و اجاره حیوان (ماده ۵۰۷ ق.م.) و اجاره انسان (ماده ۵۱۲ ق.م.) مشترک معنوی است.^۴ در اجاره علاوه بر رعایت مواد ۱۸۳ و ۱۹۰ قانون مدنی، ویژگی‌های الحاقی از جمله ۱. تعیین مدت، ۲. قدرت بر تسلیم، ۳. قابلیت بقاعین مساجره برای تأمین استفاده مطلوب لازم است. در اجاره حیوانات تعیین منفعت با شاخص مدت یا مسافت سنجیده می‌شود. در اجاره اشخاص تعیین مدت موضوع می‌شود. پس، در اجارات تعیین مدت ضروری است. بنابراین، هر سه عقد قابلیت انعقاد فراق قراردادی را دارند. باین تأکید که ثمن بایستی از طریق ارزهای دیجیتالی تأمین گردد. چنانچه انعقاد اجارات بصورت قرارداد سنتی باشد در صورت تنازع به دادگاه مراجعه می‌شود. در حالیکه در فراق قرارداد این فرآیند حذف می‌گردد. و تنازعات بصورت برخط مرتفع می‌شود.^۵ مثل اعاده هوشمندانه ثمن کالای مرجوعه به حساب خریدار بوسیله شرکت پخش دیجی کالا در ایران، نحوه پرداخت ثمن بصورت تراضی در فراق قرارداد متناسب با فعالیت ساعتی،

۱- کاتوزیان، ناصر، قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی، انتشارات بنیاد حقوقی میزان، تهران، چاپ شانزدهم، سال ۱۳۸۶، ص ۲۳۶

2- crypto currency

3- Bitcoin Glossary. (2018). Annual National Seminar. Available at: www.ussc.gov. (last visited 1402/08/08)

۴- رحیم محمدی ایلامی، و دیگران، اصول فقه داشگاهی، انتشارات کتاب آوا، تهران، چاپ اول، سال ۱۳۹۶، ص ۳۰

5- Online Dispute Resolution (ODR)

روزانه یا ماهیانه قابل تنظیم است. و پرداخت بصورت خودکار انجام می‌گردد.

مزارعه و فراقرداد

از آنجائیکه مطابق مواد ۵۱۸ و ۵۱۹ قانون مدنی ایران حصه مشاعی مالک و عامل به صورت کسری ربع یا ثلث یا نصف و غیره (حصه مشاعی کسری) معین می‌گردد. از ابتدای مزارعه فراقراردادی منافع مثنی و مثل مثنی مشخص نمی‌باشد. و تعیین اصالت شاخص‌های هر کدام منوط به حلول مثنی است. و تا آن موقع، حصه مشاعی بعنوان مثنی، قابلیت ارزش گذاری نخواهد داشت. در واقع مزارعه شبیه بیع کالی به کالی^۱ و از شمول بیع مشروط است. مطابق ماده ۵۱۸ ق.م ایران متعلق مزارعه بایستی زمین برای زراعت باشد. آورنده زمین را مالک و شخص فاعل روی زمین را عامل می‌نامند. متعلق مزارعه همیشه منافع حاصل از عین است. و خود منافع بعد از انتزاع از عین، می‌تواند بصورت عین (میوه‌های درخت) باشد. و چون تلف سماوی و زمینی محصولات امری محتمل الصدور است. اساساً نمی‌توان راجع به تقسیم کسری از حصه بعنوان یکی از ارکان مضاربه تا حصول نتیجه کامل سخن گفت. بنابراین، نوعی تعلیق غایی منشاء ایجاد می‌شود. همانگونه، پرداخت مثنی بوسیله ارزش دیجیتالی قابل انتقال است. تعیین کسر مشاع منفعت معادل ارزش دیجیتالی به حساب مالک واریزی می‌شود. البته این اقدام در شرایطی است که عامل محصولات را از طریق قراردادهای سنتی بفروش برساند. در غیر این صورت، با همین شیوه می‌تواند به حساب مالک ارزش دیجیتالی را انتقال دهد. حال اگر از مزارعه فراقراردادی استفاده شود. هنگام فروش محصولات فراقرارداد دیگری منعقد می‌شود. نتیجتاً، استفاده از فراقرارداد در عقد مزارعه بلامانع می‌گردد.

مسااقات و فراقرارداد

مستفاد از ماده ۵۴۳ قانون مدنی ایران، تقسیم کسری حصه مشاعی از ثمره درخت ارتباط مستقیمی با درختان مثمر با قابلیت منافع منفصل دارد.^۲ از آنجائیکه در زمان انعقاد عقد حصول نتیجه معلق است. طرفین در منشاء عقد، تعلیق را پذیرفته‌اند. اگرچه ظن ایجاد ثمر خطور کرده و موجبات حصول نتیجه عقد را در تعلیق زمانی قراردادده است. بنابراین، چنانچه مسااقات فراقراردادی منعقد شود معادل ریالی حصه مشاعی بصورت ارزش دیجیتالی با تناظر شروط فراقراردادی قابل پرداخت است. در نتیجه، انعقاد مسااقات فراقراردادی با مانع شکلی و ماهوی رو به رو نیست.

مضاربه و فراقرارداد

با وصف تعریف مضاربه در ماده ۵۴۶ قانون مدنی ایران، مضاربه نوعی شرکت مدنی موتلفه از سرمایه و کار برای تحصیل سود تدریجی است. فراقراردادی می‌تواند مضاربه را پوشش داده و تحصیل چنین سودی را مهیا نماید. و پس از کارشناسی معادل ارزش دیجیتالی پرداخت شود. در صورت وقوع مضاربه فراقراردادی و تحقق عایداتی از معامله با ثالث، انعقاد فراقرارداد ثانویه مشکلی بوجود نمی‌آورد. و مثنی دیجیتالی وصولی از طریق فراقرارداد اولیه به مالک منتقل می‌گردد.

۱- بیع کالی به کالی همان بیع نسبه به نسبه است. شهید اول و شهید ثانی به دلیل جهل مقدار مبیع که در مقابل مثنی قرار می‌گیرد. آن را باطل می‌دانند.

۲- مجموعه قانون مدنی، ریاست جمهوری، معاونت حقوقی و امور مجلس، تهران، سال ۱۳۸۴، ص ۱۹۱

ماده ۵۶۵ قانون مدنی در تعریف جعاله آورده است: «جعاله تعهدی است جایز و مادامیکه عمل به اتمام نرسیده است هر یک از طرفین می توانند رجوع نمایند.» به بیان دیگر، الزام به اجرت معین در مقابل عملی معین به شخص معین یا غیر معین را جعاله می گویند. تاکنون ساختمان قرارداد سنتی پاسخگوی جعاله بوده است. اما آیا جعاله فراقراردادی منعقد می شود؟ بایستی بر مبنای جعاله خاص و عام قائل به تفصیل شد. الف- فراقرارداد و جعاله خاص: بنابه تعریف فراقرارداد شروط متعاقدين بصورت کدهای بایزی توسط هوش مصنوعی به زبان ریاضی تبدیل می شود. در جعاله خاص عامل با داشتن شرایط اساسی قراردادهای در ماده ۱۹۰ قانون مدنی، بایستی ضمن مطالعه مفاد فراقرارداد نسبت به امضاء دیجیتالی اقدام نماید. فرض این است. کلیه شروط و اجزاء جعاله صحیح و قانونی است. بنابراین، جُعل از طریق ارزهای دیجیتالی به حساب عامل واریزی شود. و پرداخت پول نقدی میسر نیست. مگر طرفین خارج از قرارداد یا در شروط مندرجه به پرداخت غیر ارز دیجیتالی تراضی کرده باشند. تا در صورت عدم پرداخت به استناد ماده ۱۰ قانون مدنی بتوان الزام به پرداخت را ازدادگاه درخواست نمود. به این دلیل در جعاله خاص فراقراردادی تعهدات با مفهوم تحلیلی- مصدری^۱ پیاده سازی می شوند. و مطابق ماده ۳۷۷ قانون مدنی جاعل و عامل دارای حق حبس نیز می باشند. ب- فراقرارداد و جعاله عام: در صورت انعقاد جعاله عام فراقراردادی به دلیل فقدان تشخیص عامل، فرد عام بدلی، مسئول انجام خواسته جاعل است. در جعاله عام به علت عدم شناسائی عامل، امکان جعاله فراقراردادی نیست. زیرا بایستی عامل قبول خود را با امضاء دیجیتالی ابراز نماید. از طرفی چون امکان شناسائی شخص عامل تا انجام مأموریت وجود ندارد. ماهیتاً شرایط امضاء جعاله فراقراردادی فراهم نمی باشد. بناچار جعاله فراقراردادی مَعْلَقٌ محقق می گردد. و چنانچه فراقرارداد بدون تعیین زمان انجام عمل منعقد شود. به دلیل عدم ذکر غایت، همیشگی تلقی شده، و تعلیق ابدی را رقم می زند. از سوی دیگر، اگرچه جعاله ایقاع نیست. و فرض ایقاع بودن جعاله با منبأ هدف تشکیل آن سازگاری ندارد. اما التزام به انجام عملی در برابر اجرت معلوم بعنوان جعاله فراقراردادی عام ماهیتاً نوعی ایقاع عملی به حساب می آید. مضافاً طبق ماده ۱۹ قانون عملیات بانکی بدون ربا بانک ها اجازه دارند از جعاله در نظام بانکداری استفاده نمایند. بعد از بیع و اجاره و شرکت پرکاربردترین عقد در نظام حقوقی ایران است. در عقد جعاله بانک عامل و مشتری جاعل است. و جُعل خود را بصورت اقساطی به بانک می پردازد. این ماده نشان می دهد شخص حقوقی می تواند عقد جعاله فراقراردادی منعقد نماید. نتیجتاً، جعاله فراقراردادی خاص قابل تحقق است. اما جعاله فراقراردادی عام قابل تحقق نیست.

شرکت و فراقرارداد

ماده ۵۷۱ قانون مدنی شرکت مالکیت مشاع را تعریف کرده و مقرر می دارد: «شرکت عبارت است از اجتماع مالکین متعدد در شی واحد به نحو اشاعه.» موضوع اشاعه شامل عین، منافع و حقوق است. و حقوق به دین، طلب و حقوق معنوی تقسیم می شود. اسباب اشاعه یک امر استثنائی محسوب می شود.

وبه موجب مواد ۵۷۲ و ۵۷۳ و ۵۷۴ قانون مدنی از سه طریق ایجاد می‌گردد. ۱- ارث ۲- عقد ۳- امتزاج،^۱ به دلیل ماهیت فنی فراق قرارداد و عقد شرکت، تحقق شرکت فراق قراردادی بیشتر است. بنابراین، شروط متناظر به زبان ریاضی تبدیل شده و فراق قرارداد را از طریق هوش مصنوعی حساس تر و دقیق ترمی سازد. در شرکت اختیاری با مزج ارادی مال امکان شرکت فراق قراردادی وجود دارد. اما با مزج قهری اموال (سهم الارث)، فرآیند انعقاد فراق قرارداد برای مستندسازی و اثبات حالت مشاع اهمیت پیدا می‌کند. در نتیجه، امکان انعقاد شرکت فراق قراردادی بصورت اختیاری و قهری وجود دارد. ویژگی قطعیت و دقت هوش مصنوعی و فناوری بلاک چین که مدیریت حقوقی و قانونی فراق قرارداد را به عهده دارند. اجازه توافقات مخالف اصول کلی حقوقی شرکا را نمی‌دهد. بنابراین اگرچه مراعات، پایه فراق قرارداد محسوب می‌شود. اما توافقات متعارض در آن انجام نمی‌گیرد. امتزاج مال به صورت ارادی و غیر ارادی انجام می‌گیرد. قسمت ارادی قابلیت فراق قراردادی را دارد. و قسمت غیر ارادی از موضوع بحث خارج است. البته امکان دارد. بعد از امتزاج قهری، طرفین یا مالکین جدید برای حفظ حقوق خود آن را در قالب سندی معتبر درآورند. تا خدشه‌ای به مالکیت مشاعی وارد نشود. اما در شرکت قهری بهره‌برداری از فراق قرارداد میسر نیست. شایان ذکر است. عدم بهره‌برداری از فراق قرارداد در حالت قهری نسبی است. چرا که شرکا می‌توانند ثبوت شرکت قهری را به منظور اثبات شرکت بصورت فراق قراردادی منعقد سازند.

شرکت مدنی و فراق قرارداد

در کتب فقهی شرکت مدنی از اسباب اشاعه است. در مذاهب فقهی تعریف شرکت اینگونه آمده است: «اجتماع در استحقاق و تصرف» شرکت در استحقاق یعنی شرکت در ملک که همان اشاعه است. و شرکت در تصرف همان عقد شرکت می‌باشد. عقد شرکت بر ابتدای این تعریف به پنج دسته تقسیم شده است. که عبارت اند از: ۱- شرکت عنان ۲- شرکت آبدان ۳- شرکت وجوه ۴- مضاربه ۵- شرکت مفاوضه؛^۲ در فقه حنفی و حنبلی شرکت عنان، آبدان و وجوه پذیرفته شده است. در فقه شافعی تنها شرکت عنان پذیرفته شده و شرکت آبدان و وجوه باطل است. علت بطلان از نظر فقه شافعی این است که تن، عمل و منافع مشارکین از همدیگر متمایز است. و فواید هرکس به خود او اختصاص دارد. بنابراین، اگر حکم بطلان داده نشود. به نزاع و اختلاف در تعیین و تقدیر فوائد منجر می‌شود. در فقه مالکی در صورت اتحاد صنعت و حرفه مجاز است. در فقه امامیه شرکت آبدان و وجوه باطل است. زیرا موضوع شرکت مجهول است. و باعث غرر می‌شود. زیرا اندازه عمل هر شخص مشخص نیست. و شرکت در سود و اجرت غیر واقعی می‌شود. و از طرف دیگر از نظر شرعی دلیلی بر درستی این شرکتها وجود ندارد.^۳ شرکت مضاربه در تمامی مذاهب مورد قبول و شرکت مفاوضه در بیشتر مذاهب باطل است. بدون شک در زمانهای قدیم اقدامات و تصمیمات اجتماعی تحت تاثیر افکار و ایده‌های شخصی مجتهد و شرایط مکانی و زمانی جامعه بوده است. جامعه پیشین از توسعه یافتگی و پیچیدگی‌های فناوری امروزی برخوردار نبوده است. در نتیجه،

۱- کاشانی، محمود، حقوق مدنی (قرارداد های ویژه)، انتشارات میزان، تهران، چاپ اول، سال ۱۳۸۸، ص ۴۵

۲- عاشور، احمد عیسی، فقه آسان در مذهب امام شافعی، مترجم: محمود ابراهیمی، انتشارات احسان، تهران، چاپ ششم، سال ۱۳۸۶، صص ۳۹۸ و ۳۹۹

۳- امام خمینی، ترجمه تحریر الوسیله، انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، چاپ اول، سال ۱۳۸۵، مساله ۵، ص ۷۰۷

موضوعات معتنابه امروزی وجود نداشته است. تا لزوم توسعه حقوقی و ادله های مرتبط با مبنای شرع تدوین گردد. شرکت مفاوضه به نوعی بیمه مسئولیتها است. و شباهت زیادی با عقد بیمه امروزی دارد. بیمه گذار با پرداخت مبلغی مشخص در زمانهای معین برای امراض احتمالی نامعلوم با بیمه گر عقد منعقد می کند. نتیجتاً می توان تمام شرکتهای موصوف با خاستگاه فقهی را در قالب فراق قرارداد منعقد ساخت. زیرا ماهیت نوین فراق قرارداد، طرفین و اطراف آنها را از اجرای تضمینات و مقررات و ضرورت ثبت در دفاتر رسمی بی نیازی کند. باین اوصاف، تناظری بودن مفاد شروط فراق قراردادی، تامین امنیت روانی طرفین را محقق می سازد. و طرفین بدون اینکه اختلافی در مفاد شرایط داشته باشند. عملاً ذهنیت ارجاع حل اختلاف احتمالی خود را به دادگاه صالحه ندارند.

ودیعه و فراق قرارداد

نام دیگر ودیعه، «امانت» است. زیرا ودیعه گیر یا مُستودع همان امین است. مطابق ماده ۶۰۷ ق.م. ودیعه یعنی سپردن مال به دیگری بطور مجانی برای نگهداری است. در ودیعه قبض شرط صحت نیست. چون جوهر ودیعه اتخاذ نیابت برای نگهداری است. در ودیعه شرط عوض، مثل پاداش یا حق حفاظت اشکال ندارد. چون این شرط نقش فرعی دارد. ودیعه را به مبادله منفعت یا اجرت تبدیل نمی کند. گاراژ (سربسته) اتومبیل تابع عقد اجاره است. نه ودیعه، در صندوق امانت بانکها اختلاف شده که ودیعه است یا اجاره یا مخلوطی از آنها است؟ در پاسخ بایستی موضوع مال ودیعه از جهت مستودع به دودسته تقسیم کرد: الف- ودیعه فراق قراردادی حقیقی: ۱. اموالی که از شخص حقیقی به شخص حقیقی دیگر سپرده می شود: به نظرمی رسد. با سپردن مال امانی به شخص حقیقی نیازی به فراق قرارداد نباشد. و به دلیل شیاع امر امانت گذاری در گستره جامعه و عدم امکان دسترسی تام افراد به کامپیوتر یا گوشی با قابلیت فناوری بلاک چین؛ روش سنتی کماکان مطلوب است. مگر طرفین مجهز به فناوری سازه فراق قرارداد باشند. ۲. اموالی که از شخص حقیقی به شخص حقوقی سپرده می شود: در این حالت داشتن فناوری سازه فراق قرارداد برای اشخاص حقوقی ضروری است. ب- ودیعه فراق قراردادی حقوقی: ۱. اموالی که از شخص حقوقی به شخص حقیقی سپرده می شود: در این صورت اگر شخص حقیقی امکانات سازه فراق قرارداد رداشته باشد ودیعه فراق قراردادی منعقد می گردد. ۲. اموالی که از شخص حقوقی به شخص حقوقی دیگر سپرده می شود: به دلیل دسترسی به امکانات فراق قرارداد بهره برداری از آن لازم می شود. و بکارگیری فراق قرارداد بوسیله اشخاص حقوقی بیشتر از اشخاص حقیقی است.

عاریه و فراق قرارداد

طبق تعریف قانونی در ماده ۶۳۵ ق.م. عاریه به معنی، تحویل مال به دیگری برای انتفاع مجانی است. و مبنای حقوقی آن اذن و اباحه معیار است. برخلاف «حق انتفاع» ایجاد حق نمی کند. برای معیر مالکیت منافع کافی است. و ضرورتی به مالکیت عین نیست. این بدان معنی است که مستعیر می تواند معیر هم باشد. اتیان شرط عوض اشکال ندارد. و همین ضوابط و قواعد حقوقی را می توان به شکل فراق قرارداد آورد. و با بهره گیری از شروط فراق قراردادی با مبنای ریاضی قطعیت و استحکام و مسئولیت پذیری اطراف عقد را مسجل تر کرد. در نتیجه، عاریه فراق قراردادی قابل انعقاد است. چنانچه عاریه تنها به

منظور انتفاع مجانی باشد. ارز دیجیتال بعنوان ارکان فراقرداد معطل می ماند. بنابراین، هوش مصنوعی آن را ایقاع تلقی کرده و اجازه انعقاد نمی دهد. اما اگر ودیعه با اتیان شرط عوض آورده شود. امکان انعقاد ودیعه فراقرداری وجود دارد. وهوش مصنوعی عدم توازن عوض ومعوض را شناسائی کرده ومانع انعقاد می شود. بنابراین، دوحالت قابل تصور است. ۱. ضروری است برای انعقاد ودیعه فراقرداری اتیان شرط عوض به میزان انتفاع، متوازن گردد تا هوش مصنوعی آن را بعنوان غبن شناسائی نکند. ۲. ضروری است احکام وقوانین مقیس علیه به هوش مصنوعی با اصول و مبانی ودیعه سازگاری داشته باشد. تا تداخل مفاهیم ملی ودیعه در سطح فراملی با ایجاد قواعد حقوقی یکپارچه جهانی مرتفع گردد. در نتیجه، عاریه فراقرداری پس از قبول مستعیر مطابق با قوانین ملی و عاریه فراقرداری با شرط عوض متوازن در سطح فراملی امکان دارد. اما عاریه فراقرداری و عاریه فراقرداری با شرط عوض غیر متوازن در سطح فراملی به دلایل مذکور میسور نیست.

قرض و فراقرداد

طبق ماده ۶۴۸ قانون مدنی «قرض عقدی است که به موجب آن احد طرفین (مُقرض) مقداری از مال خود را به طرف دیگر (مُقترض) تملیک می کند. تا طرف مزبور مثل آن را از حیث مقدار، جنس، وصف به قرض دهنده استرداد نماید. و در صورت تعذر، قیمت یوم الرد را بپردازد.» نظرمشهور تملیک موضوع قرض را با قبض می داند. اما در قانون رضائی بودن قرض ترجیح دارد. و دلیلی بر اینکه قبض شرط صحت باشد وجود ندارد. شرط اجل طبق ماده ۶۵۱ قانون مدنی الزام آور است. اما نظرمشهور آن را الزام آور نمی داند. طبق مواد ۲۳۱ قانون امور حسبی وماده ۴۲۱ قانون تجارت، مرگ و ورشکستگی وام گیرنده (مدیون) دیون او را حل می کند. با تحلیل ماده ۶۴۸ ق.م، مدت رد مال از ناحیه مقترض مشخص نشده است. اگر قید اجل در بازگرداندن جنبه لزوم به خود نگیرد. این تحلیل را تقویت می کند که تملیک موضوع قرض در قالب هبه، بیع یا صلح بوده است. بنابراین، ضروری است. بعد از عبارت «...از مال خود را...» عبارت «برای مدت معین» آورده شود. تا اهمیت زمان را نشان دهد. اگرچه در ماده ۶۵۱ ق.م عبارت «به شرط اجل» ذکر شده است. از لحاظ ماده شرط مرضی الطرفینی مستفاد می شود. در این صورت مبنای زمانی استرداد و رد مثل مجهول باقی می ماند. بهتر بود «اجل معین» در سیاق ماده ۶۴۸ ق.م مقارن تعریف عقد قرض ذکر می گردید. در خصوص بهره مندی از فراقرداد با ماهیت فناوری های بلاک چین وهوش مصنوعی به منظور مدیریت اراده طرفین ومتناظر کردن شروط مدنظر متعاقدين اشکالی مترتب نیست. در این باره فراقرداد قرض، روش نوینی در عدم امکان لغزش احتمالی از شروط قراردادی است. بطور مثال، در ماده ۶۴۸ ق.م تملیک مقدار معینی از مال ذکر شده است. و اطلاق مال به اموال منقول وغیر منقول، منفعت وحق نظردارد. اما نمی توان منفعت، حق انتفاع و دیون ناشی از آنها را موضوع عقد قرض قرار داد. در مفهوم سنتی قرض تصور انعقاد با موضوعات ممنوعه وجود دارد. اما در فراقرداد امکان درج موضوعات ممنوعه وجود ندارد. چرا که با شناسائی اولیه بوسیله هوش مصنوعی امکان انعقاد سلب می شود. و طرفین سرگردان اثبات بطلان یا فسخ نخواهند بود. در خصوص ماده ۶۵۲ قانون مدنی، حاکم مطابق اوضاع واحوال مقترض، حکم امهال یا اقساط صادر می کند.

که ظهور در انعقاد قرض سنتی دارد. در حالیکه در فراقرداد طرفین می توانند بدون نیاز به ارجاع اختلاف به محضر دادگاه با استفاده از شروط تناظری ترتیبی اتخاذ نمایند تا در صورت عدم پرداخت و رد یکجای موضوع قرض ماهیانه مبالغی از حساب مقترض به حساب مقرض واریز شود. این بهره مندی از هوشمندی مصنوعی دخالت دستگاه قضائی و ارجاع پرونده ها را کاهش می دهد.

گرویندی و فراقرداد

طبق ماده ۶۵۴ قانون مدنی قمار و گرویندی باطل است. و دعاوی راجع به آن مسموع نیست. عدم استماع تمامی دعاوی با تعهداتی نامشروع از این حکم ناشی می شود. اگر مالی بدین شیوه پرداخت شده باشد قابل استرداد است. هرگاه بازنده ای برای تادیه مبلغ بخته، چک یا براتی صادر کند. پس از اثبات جهت نامشروع دادگاه حکم بطلان صادر می کند. اما با گردش تجاری ورقه، صادرکننده تکلیف به پرداخت دارد. زیرا وصف تجریدی چک، سفته و برات مانع طرح ایراد قمار در برابر دارنده با حسن نیت و ناگاه از معاملات پایه می باشد. اگر مدیر قمارخانه مقدار پول به شخص بدهد تا بتواند به بازی قمار ادامه دهد. عقد قرض به دلیل نامشروع بودن جهت باطل است. گرویندی مختص به شرکت کنندگان در مسابقه است. و بعضی آن را جعاله و جایز دانسته اند.^۱ بطلان قمار و گرویندی ناشی از مبانی حقوق و عرف جامعه اسلامی و بطلان آن در حقوق کامن لامبتنی بر «استفاده بدون جهت قابل» است. مطابق ماده ۶۵۵ ق.م. گرویندی در دوانیدن حیوانات سواری، تیراندازی و شمشیر بازی باطل نیست. شرایط این عقد را می توان مطابق ماده ۱۰ قانون مدنی لحاظ کرد. از آنجائیکه آثار مرتب بر عقود و قراردادهای توسط قانون و اراده اشخاص مشخص می شود. سیطره دولتها مبتنی بر مصلحت می تواند چنین عقودی را باطل بشمارد. اما طرفین در فراقرداد ملی و فراملی ناشناس اند. و تنها اطلاع از موضوع عقد دارند. و تبدلات عوضین در ستراینترنت و بلاک چین بامدیریت هوش مصنوعی صورت می گیرد. و در پرداخت ثمن از رمز ارزهای غیر قابل رهگیری استفاده می شود. بنابراین، بطلان اینگونه عقود به مفهوم اخص کلمه در فراقرداد سرایت ندارد. زیرا طبق قانون بعضی از کشورها باطل نیست. خصوصاً در حوزه فراملی رصد چنین قراردادهایی توسط دولت ها مشکل است. و از نرم افزار «وی پی ان» برای انعقاد گرویندی فراقردادی استفاده شده و ردیابی ثمن رمز ارزی غیر ممکن می شود. در نتیجه، طرفین آثار و نتایج آن را به عهده گرفته و اجرا می نمایند. با این اوصاف اختصاص لحن ماده ۶۵۵ ق.م. تنها ناظر به شرکت کنندگان در مسابقه نیست. و شامل تماشاچیان و قماربازان نیز می شود.

وکالت و فراقرداد

ماده ۶۵۶ قانون مدنی وکالت را اینگونه تعریف کرده است. «وکالت عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین طرف دیگر را برای انجام امری نایب خود می نماید.» طبق ماده ۶۵۸ همین قانون هر لفظ و فعل دال بروکالت، صحیح است. بنابراین، چنانچه مطابق مقررات فراقرداد حکم قانون الزام به تنظیم قرارداد باشد. و زیرساخت استفاده از فناوری الکترونیکی مهیا باشد. به نظری می رسد. عمل دلالت بر وکالت، فعل فیزیکی انعقاد فراقرداد به حساب می آید. و انعقاد وکالتی لفظی و شفاهی در حیطه

قانون لاحق نبوده و مشمول مقررات سابق می گردد. بنابراین، اجباریت فناوری، انعقاد شفاهی و لفظی وکالت فراقاردادی راغی پذیرد. در نتیجه، مطابق ماده ۶۵۸ مذکور وکالت فراقاردادی شفاهی و لفظی قابل انعقاد نیست.

احکام ایجاب و قبول در وکالت سنتی به وکالت فراقاردادی تسری می یابد. مثلاً، توالی ایجاب و قبول شرط انعقاد وکالت سنتی نیست. و احراز ارتباط معنوی بین آنها کافی است. و به وکالت فراقاردادی سرایت پیدا می کند. وکالت سنتی با قبول وکیل محقق می شود. و آگاهی موکل از قبول او ضرورتی ندارد. همین عدم اطلاع از قبولی و رابطه معنوی ایجاب و قبول اهمیت زیادی در وکالت فراقاردادی پیدامی کند. بطوریکه هرگاه موکل با وکیل وکالت فراقاردادی منعقد نماید. و قبول وکیل بعداً اعلام و به اطلاع موکل برسد. اشکالی در انعقاد وکالت فراقاردادی پیش نمی آورد. و همین دوجزئی تواند. از ویژگی آن محسوب شود. زیرا جهت سنجش موضوع و توانائی انجام امروکالت فرصت کافی در اختیار وکیل می گذارد. بقیه شروط واحکام و آثار وکالت سنتی که با وکالت فراقاردادی تنافی نداشته باشد. قابل پیروی است.

ضمان عقدی و فراقارداد

طبق ماده ۶۸۴ قانون مدنی عقد ضمان یعنی «شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است به عهده بگیرد.» بنابراین، از اموری می توان ضمانت کرد که قابل انتقال به ذمه ضامن باشد. لذا، ضمانت، تمکین، سکونت مشترک، قابل ضمانت نیست. متعلق ضمان، عین، منفعت یا انجام کار است. به شرطیکه مباشرت مدیون مورد نظر نباشد. تمامی قواعد، احکام و آثار ضمان عقدی سنتی را می توان در قالب ضمان عقدی فراقاردادی تبیین و منعقد کرد. اما از آنجائیکه ضمان عقدی به واسطه وجود دین، تبعی است. چنانچه منشاء دین فراقاردادی باشد. به دلیل استعلام از مراجع ذیصلاح بصورت برخط، در صورت فقدان یا ظنّ تعلّق مال به مخاطب، هوش مصنوعی بکار گرفته شده در سامانه اجازه انعقاد ضمان فراقاردادی را نمی دهد. مثلاً، شخص فاقد ملائت که قادر به دریافت تسهیلات نیست. و امکان انعقاد فراقارداد را ندارد. مگر شخصی معتبر و مُتَمَوِّل ضمانت فراقاردادی او را به عهده بگیرد. تا در صورت تعذر و امتناع مضمون عنه (مدیون اصلی) از پرداخت، از حساب ضامن بطور خودکار برداشت شود. زیرا امروزه مبادلات، تضمینات و استعلامات از طریق هوش مصنوعی غیر پیشرفته در سطح نازلتر از فراقارداد، انجام می شود. و تاحدودی به این عرصه نظم بخشیده است. در نتیجه، مفاهیم ضمان، ضمان درک، ضمان عهده یا ضمان معاوضی که نوعی ترفند حقوقی برای تثبیت سلامت و صحت معاملات در عقود سنتی است؛ کارآئی چندانی نخواهد داشت. و با وجود فناوری پیشرفته و تسلط هوش مصنوعی به اطلاعات مالی و غیر مالی متعاملین در عرصه انعقاد فراقارداد، این مفاهیم در حد تئوری و تَفَلُّسُف حقوقی باقی می ماند. و ماهیت عملی خود را از دست می دهد.

حواله و فراقارداد

طبق مضمون ماده ۷۲۴ قانون مدنی شخص مدیون، طلبکار را به شخص ثالث حواله می دهد. در این تعبیر مدیون رامحیل، طلبکار را محتال و شخص ثالث رامحال علیه می گویند. اگرچه انتقال طلب در حواله و ضمان یکی است. اما از مقتضای ذات حواله نیست. انتقال طلب در عقد حواله یک نوع قاعده تکمیلی

است. و محیل و محتال می توانند شرط کنند که محتال از ابتداء به محیل و در صورت تعذربه محال علیه مراجعه نماید. از اینکه صدور حواله اماره بر اشتغال ذمه محیل به محتال است. یا اینکه برائت ذمه او محسوب می شود. در رویه قضائی اختلاف نظر وجود دارد؛ مثلاً، حکم شماره ۱۰۴۵-۱۳۲۵/۰۶/۲۵ شعبه اول دیوان عالی کشور اصل را مدیون بودن محیل می داند.^۱ و از حکم دیگری به شماره ۴۵-۱۳۳۰/۱۰/۲۲ شعبه ۴ دیوان عالی اصل را برائت ذمه محیل می داند. اما به نظر نگارنده باید دید صدور حواله اماره اشتغال ذمه محیل به محتال محسوب می شود. یا بین مدیونیت و برائت تردید ایجاد می کند. بسته به اینکه کدامیک مد نظر دادرس قرار گیرد نتیجه متفاوت است. چرا که اگر صدور حواله اماره تلقی شود. قطعاً دلیل مدیونیت محسوب می گردد. زیرا خاستگاه اماره ظن یا ظن معتبر است. اما اگر صدور حواله نشانه برائت محیل فرض شود. خاستگاه اصل برائت شک است. و چون شدت دلالت امور متفاوت است. نتیجتاً مرتبه اماره برای اصابه به واقع نزدیکتر از شک است. زیرا اماره ۷۵ درصد به واقع نزدیک است. و شک ۵۰ درصد؛ پس، رجحان اماره بر اصل قویاً آشکار است. بنابراین صدور حواله را می توان دلیل مدیونیت محیل تلقی کرد نه برائت او؛ دلیل دیگری که در حواله انتقال دین از مقتضای ذات حواله محسوب نمی شود. اما مطابق ماده ۷۳۰ قانون مدنی صدور و تحقق حواله را برائت ذمه محیل و انتقال دین را اثر حواله می داند. در حواله برای عدول از انتقال دین امکان ضم ذمه محیل به محال علیه وجود دارد. زیرا یک حکم تکمیلی است. و تراضی خلاف، به حکم قانون فاقد اشکال است. حواله بسان ضمان تبعی است. چنانچه حواله فراقاردادی منعقد شود. دو حالت قابل تصور است: الف- ممکن است در قرارداد اصلی، ضم ذمه محیل و محال علیه شرط شود. و عقد حواله بعنوان شرط ضمن عقد آورده شود. در این حالت هوش مصنوعی بعنوان متولی انعقاد فراقارداد اصلی و تبعی طوری برنامه ریزی شود تا چنانچه در مدت معین محال علیه ذمه خود را بری نکند ذمه محیل مشغول باشد. اما در فراقارداد، هرگاه محل حساب محال علیه کافی نباشد. هوش مصنوعی با خوانش قید ضمن عقد، از حساب محیل برداشت. و به حساب محتال واریز نماید. ب- ممکن است عقد اصلی فراقاردادی باشد. و ضامن یا محال علیه برای جلب اعتماد محتال و با توصیه محیل، فراقار- دادی با او منعقد سازد. و سوابق دو قرارداد با هم لینک شده و در صورت امتناع مدیون اصلی، هوش مصنوعی با استنتاج به سراغ فراقارداد جداگانه تبعی برود. و حساب محیل را مطابق شرط ضم ذمه به میزان وجه حواله به حساب محتال واریز نماید. در موارد فوق چنانچه عقد اصلی طوری منعقد شود که حساب خریدار را تحویل و تسلیم مبیع به نفع فروشنده به میزان ثمن توقیف شود. استفاده از عقد حواله چندان محمل توجه نخواهد بود.

کفالت و فراقارداد

تعریف کفالت در ماده ۷۳۴ قانون مدنی؛ «عقدی است که یکی از طرفین در مقابل طرف دیگر تعهد می کند تا شخص مورد نظرا را در روز و ساعت معین احضار نماید. متعهد را کفیل، شخص ثالث را مکفول و طرف دیگر را مکفول له می گویند.» عمده تفاوت کفالت با ضمانت این است. در ضمانت، متعهد مال مدیون را ضمانت می کند. در حالیکه کفیل، خود مدیون را برای معرفی کفالت می کند. در حقوق کنونی کفالت

در برابر مقام های تعقیب کیفری داده می شود. زیرا مکفول له طلبکار مدنی نیست. اگر کفالت در حیطه فراق قرارداد انعقاد گردد. قاضی محکمه پس از تفهیم اتهام و صدور قرار کفالت در همان جلسه از طریق فناوری هوش مصنوعی از وضعیت و توانائی شخص کفیل بصورت برخط اطلاع حاصل نموده و ملائت او را احراز می کند. با حضور کفیل در مقردادگاه یا از طریق ویدئو کنفرانس^۱ می تواند به راحتی کفالت فراق قراردادی را اومنعد نماید. و با اشراف لازم بر اوضاع و احوال متهم و کفیل، یقین به حضور متهم حاصل کند. از سوی دیگر، قاضی می تواند میزان وجه الکفاله را پس از تعیین و قبول کفیل بلافاصله توقیف و مسدود نماید. تا در صورت تخلف، از حساب کفیل خارج و به حساب بیت المال واریز گردد. زیرا تعهد کفیل به معرفی مکفول یک نوع تعهد به نتیجه محسوب می شود.^۲ و تنها قوه قاهره عذر موجه محسوب می گردد.

صلح و فراق قرارداد

ماده ۷۵۲ قانون مدنی از صلح به منظور رفع تنازع موجود و تنازع احتمالی صحبت کرده است. اگر چه قرارداد ارفاقی در قانون تجارت احکام و آثار مستقلی دارد اما ماهیتاً نوعی صلح است. و برای رفع تنازع فعلی بسته می شود. تصور صلح فراق قراردادی بعنوان وضعیتی پیشرفته از صلح سنتی دور از ذهن نیست. زیرا در صلح فراق قراردادی بدلیل تناظری بودن مفاد و شروط به تضمینات نیازی نیست. و قطعیت ذاتی آن برائت از ارائه تضمینات اضافی را منجر می شود. بنابراین، صلح فراق قراردادی در مقام رفع تنازع فعلی یا رفع تنازع احتمالی به دلیل شدت الزامیت بهره بهتری در پای بندی به تعهدات اصلاحی (صلحی) طرفین ارائه می دهد. امکان صلح اکراهی بسیار نادر و ناچیز است. و به دلیل وجود سامانه هوشمند انعقاد فراق قرارداد مبتنی بر فناوری بلاک چین و هوش مصنوعی و استعلام خودکار از هویت و مشخصات طرفین و همچنین تناظر در عملیات اجرای مفاد قرارداد حدوث تدلیس امکان ندارد. و در صورت تبلور ذهنی. امکان ظهور پیدا نخواهد کرد.

رهن و فراق قرارداد

طبق ماده ۷۷۶ ق.م، در عقد رهن سنتی مدیون مالی را برای وثیقه به داین می دهد. تا بدینوسیله اطمینان داین را جلب نماید. رهن ماهیتاً یک نوع تضمین است. تا دین اصلی از وثاقت بیشتری برخوردار شود. بنابراین، برای هر عقد اصلی می توان عقد رهن منعقد نمود. و اگر چه نشانه حاکمیت اراده است. اما بی اعتمادی از وفای به عهد را دارد. و طرفین علیرغم میل باطنی دو عقد منعقد می کنند. اما اگر عقد اصلی بصورت فراق قراردادی تنظیم شود. ماهیتاً ضرورت ترهین یا وثیقه را بر می دارد. زیرا ۱. استفاده از کدهای ریاضی در انعقاد مفاد فراق قرارداد و ۲. تعامل مشروط طرفین در قبال یکدیگر و ۳. تناظری بودن اجرای مفاد شروط له یا علیه هر کدام از متعاملین، ۴. انعقاد دقیق و بدون خدشه، اعتبار عقد اصلی را بدون عقود تبعی افزایش می دهد. بنابراین، با فراق قرارداد نیازی به عقد رهن تبعی نیست. زیرا امنیت قراردادی در حوزه تحقق، آثار و نتایج حاصله خود به خود تضمین می شود.

۱- پنبلوپ لارنس، کاربرد اینترنت در حقوق، ترجمه، سید قاسم زمانی و مهناز بهراملو، انتشارات میزان، تهران، سال ۱۳۸۳، ص ۲۱۶

۲- کاتوزیان، ناصر، قانون مدنی در نظم کنونی، پیشین، ص ۴۶۶

مطابق ماده ۷۹۵ ق.م هبه یعنی تملیک مالی به صورت مجانی به شخص معین، به نظرمی رسد. انعقاد هبه سنتی بوسیله هبه فراقردادی متفاوت باشد. واحکام و آثار مترتب منجر به قلب ماهیت آن نمی شود. در واقع اجزاء و شرایط انعقاد هبه سنتی به هبه فراقردادی منتقل می شود. این انتقال تنها به ماهیت صوری انعقاد معطوف می شود. زیرا تغییرات ناطربه شکل انعقاد و آثار قطعی آن است. ولطمه ی ماهوی وارد نمی کند. اما ممکن است هوش مصنوعی استدلالی بادرک مفهوم «مجانی بودن»، اجازه اجرای شرط عوض غیرمتوازن را ندهد. و مفهوم قطعی «مجانی» را درمعنای تام خود به نمایش بگذارد. و اینگونه از انعقاد هبه خودداری نماید. بطوریکه تحت یک قرارداد جدید شرط عوض را اجرا کرد. اگر شرط عوض در هبه با هبه متوازن باشد. امکان تحقق هبه فراقردادی با شرط عوض متوازن وجود دارد. زیرا سامانه مدیریت سازه فراقرداد تعادل عوضین را شناسائی کرده و اجازه انعقاد هبه فراقردادی را می دهد. اما اگر شرط عوض غیرمتوازن باشد سبب اعطال ارز دیجیتالی شده واز تشکیل عقد جلوگیری می کند. راه حل، ضرورت انعقاد هبه فراقردادی با شرط عوض متوازن است. و یا سامانه هوشمند مدیریت فراقرداد در سطح ملی مطابق حقوق کشورهای توسعه یافته تصمیم گیری نماید. و کشورهای واردکننده آن فناوری دست کم در حوزه قوانین فراملی تابع باشند. بومی سازی این فناوری اشکالی در اجرای قوانین مصوب داخلی ایجاد نمی کند. ولی در سطح فرا ملی الحاق کشورهای وارد کننده امری اجتناب ناپذیر است. اگرچه عبارات عقد سنتی و عقد فراقردادی، دو عنوان برای یک موضوع اند. نسبت های اربعه منطقی همانند ۱. تساوی، ۲. تباین، ۳. عموم و خصوص مطلق و ۴. عموم خصوص من وجه، میان آنها برقرار است. ^۱ بطور مثال، هبه می تواند نسبت تساوی برقرار نماید. یا اگر شرایط هبه سنتی در هبه فراقردادی غیرممکن شود. نسبت تساوی به نسبت عموم و خصوص من وجه تبدیل شود. یا به دلیل استقبال آحاد جامعه حقوقی و حقیقی از فراقرداد نسبت به عموم و خصوص مطلق تبدیل شود. اما تباین آن دو غیرممکن است. زیرا شامل اقسام تباین من جمله ۱. تضاد، ۲. تعارض، ۳. ملکه و ۴. عدم ملکه نمی شود. بنابراین، تصویر تباین مفاهیم شکلی و ماهوی قرارداد سنتی با فراقرداد سالبه به انتفاء است. ^۲ از آنجائیکه مطابق ماده ۷۹۸ قانون مدنی هبه پس از ایجاب و قبول با قبض متحقق می گردد. تسلیم هبه به متهب و قبول و تأیید آن در فراقرداد موجبات تحقق نهائی عقد خواهد شد. بنابراین، تنها مورد قابل بحث در فراقرداد این است که واهب قبل از قبض رجوع نماید. و یا برای اثبات صحت رجوع و الزام به استرداد عین موهوبه، بعد از قبض به دادگاه مراجعه کند. ^۳ اما قبل از قبض عملاً موهوبه ای به متهب تحویل نشده و مراجعت به دادگاه ضروری نیست.

شفعه و فراقرداد

اخذ به شفعه مستنبط از ماده ۸۰۸ قانون مدنی یک نوع ایقاع است. و ملازمه با فعل دارد. بنابراین، شفیع بدون مزاحمت می تواند آن را انجام دهد. بدینسان اخذ به شفعه در واقع اعمال حق شفعه است. و شفیع با این عمل حقوقی یک جانبه ماهیت رجحان برحق شریک را نمایش می دهد. و سهم فروخته شده

۱- www.wikifeghi.ir (last visited-1402/06/21)

۲- به استثنای بندهای چهارگانه ماده ۸۰۳ قانون مدنی

شریک را به ثالث بدون توجه به رضایت آنها تملک می‌کند. بنابراین اخذ به شفعه ماهیتاً قرارداد محسوب می‌شود. تا شامل فراقرداد شود. اما از بیع سهم شریک در مال غیر منقول بر مبنای انعقاد فراقرداد می‌توان سخن گفت. و انعقاد اخذ به شفعه در قالب فراقرداد با مبانی حقوقی مطابقت نداشته و به دلیل اینکه اخذ به شفعه به عملیات فیزیکی برای نمایش اراده ایقاعی احتیاج دارد. مفهومی متباین با فراقرداد است. در نتیجه، انطباق اخذ به شفعه نه تنها به قرارداد بلکه به طریق اولی به فراقرداد لزومی ندارد. نکته قابل اشاره اینکه پروتکل فراقرداد این امکان را برای شریک مهیا می‌کند تا به محض فروش سهم از طریق فراقرداد مراتب از طریق پیامک به اطلاع شریک دوم برسد. و از آن تاریخ اقدام فیزیکی اخذ به شفعه را انجام دهد.

وصیت و فراقرداد

طبق ماده ۸۲۵ قانون مدنی وصیت به دونوع تملیکی و عهدی تقسیم می‌شود. در بند ۱ و ۲ ماده ۸۲۶ ق.م. در تعریف وصیت تملیکی و عهدی آمده است، «وصیت تملیکی عبارت است از اینکه کسی عین یا منفعت مال خود را برای بعد از فوتش به دیگری مجاناً تملیک کند.» در بند ۲ ماده مذکور وصیت عهدی عبارت است از: «شخصی یک یا چند نفر را برای بعد فوتش به منظور انجام امور یا تصرفات دیگری مأمور می‌نماید.» وصیت تملیکی نیاز به قبول دارد. و یک عقد تلقی می‌شود. بنابراین، امکان تبیین با فراقرداد را دارد. از سویی شرط عوض در وصیت آن را معوض نمی‌کند. چرا که اراده موجب در مقابل اراده قابل در خصوص موصی به، به وصیت شکل تملیکی می‌بخشد. و شرط عوض در مقابل تملیک قرار نمی‌گیرد تا از حالت مجانی و ماهیت وصیت خارج شود. از سوی دیگر، در خصوص وصیت عهدی، اعطای اختیار به وصی نوعی ولایت بر ثلث اموال موصی یا ولایت بر امورات صغیر و رایگان است. هر چند اقدامات وصی بصورت عقد معوض در راستای اهداف موصی باشد.

در کتاب قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی دکتر کاتوزیان بند ۲ زیر نویس ماده ۸۲۶ قانون مدنی آمده است. عمل حقوقی در صورتی وصیت است که انشاء برای بعد از فوت انشاء کننده باشد. این بند با ماده ۸۲۷ همخوانی ندارد. در ماده آمده است. تملیک به موجب وصیت محقق می‌شود، مگر با قبول موصی له پس از فوت موصی به نظر می‌رسد. تضادی در دو عبارت آشکار باشد. یعنی، در بند ۲ تعلیق انشاء وصیت را پذیرفته است. در حالیکه در ماده ۸۲۷ تعلیق منشاء را پذیرفته است. بنابراین، با عنایت به پذیرش عقد معلق در قانون مدنی و اینکه وصیت نیز یک عقد معلق است. به سیاق ماده ۸۲۷ بایستی تعلیق در منشاء را پذیرفت نه تعلیق در انشاء و گرنه وصیت باطل می‌شود. اساساً قبول در وصیت تملیکی نشانه نقص سبب (وصیت) است. و نباید از آن نتیجه گرفت که وصیت پیش از قبول واقع می‌شود. و تحقق اثر آن، تملیک منوط به قبول موصی له است. چون وصیت بعنوان سبب اگر کامل باشد نفوذ حقوقی خود را دارد. و باعث انتقال موصی به بعد از فوت می‌شود. و نیازی به قبول ندارد.^۱

سوال مهم، آیا امکان انعقاد وصیت فراقردادی وجود دارد؟ آیا ماهیت وجودی فراقرداد به انعقاد

ایقاع فراقراردادی توجه دارد؟ در پاسخ بایستی گفت: اگر وصیت در زمان حیات موصی برموصی له ارائه شود. و آنرا قبول نماید. یک عقد معلق با تعلیق منشاء ایجاد شده است. و پس از فوت موصی، دیگر نیازی به بیان قبول نیست. چون از طریق انعقاد وصیت فراقراردادی، عقد منعقد شده و انشاء آن تحقق یافته است. تنها تعلیک و تسلیم موصی به است که متعلق تعلیق وصیت قرار می گیرد. بنابراین، فوت موصی بعنوان معلق علیه بایستی ویژگی های ثلاثه حصری ذیل یعنی، ۱. احتمالی بودن، ۲. خارجی بودن، ۳. در آینده بودن، راداشته باشد. البته کلمه احتمالی دارای ابهام است. زیرا میزان و تناسب احتمالی آن مشخص نیست. و معیاری ندارد. بناچار در قالب شک آورده می شود. یعنی احتمال فوت موصی باید نصف نصف باشد. در صورت گذراز شک بسامد احتمالی وارد مقوله راجح و مرجوح شده و وجود یا فقدان را از حالت تساوی خارج می نماید. آنگاه ویژگی احتمالی معلق علیه زایل می گردد. با این اوصاف، پذیرش قبول موصی له در زمان حیات موصی، به وصیت فراقراردادی صحه بیشتری می نهد. و چون تناظر در شکل دهی فراقرارداد اهمیت شایانی دارد. بیان قبول قابل قبل از فوت موصی خدشه ای به بنیان وصیت وارد نمی آورد. در نتیجه، تنظیم و انعقاد وصیت فراقراردادی بصورت تعلیکی و عهدی با مشکلی مواجه نمی شود. مطابق قوانین خصوصاً قانون امور حسبی (ماده ۲۷۶ ق. ا. ح) وصیت نامه های قابل پذیرش در دادگاهها به سه شکل است. ۱- خودنوشت ۲- رسمی ۳- سَری، هر سندی که خارج از این قالب نوشته شود حتی اگر اصالت آن مورد تأیید باشد. بعنوان وصیت نامه پذیرفته نمی شود. تمیز این وصیت نامه های ثلاثه بر مبنای تشریفات تنظیم و اعتبار و قدرت اثباتی آنها است. طبق ماده ۲۷۸ قانون امور حسبی در تعریف وصیت خودنوشت، آمده است: تمام آن به خط موصی نوشته شده و دارای تاریخ روز و ماه و سال به دستخط موصی بوده و به امضاء او رسیده باشد. «سوالات مطروحه این است. آیا وصیت خودنوشت فراقراردادی رسمی تلقی می گردد؟ چگونه اصالت مفاد آن از طریق کلمات وارده به کامپیوتر تأیید می شود؟ چگونه بایستی تشخیص داد اگر اه در وصیت نامه خودنوشت فراقراردادی صورت نگرفته است؟ در پاسخ به سوالات مذکور بایستی گفت: دولتها مکلف اند تمهیدات سخت افزاری و زیرساخت های فراقراردادی را تأمین کنند. در نتیجه، گستره شمولی آن در سطح کشور و روابط بین الملل ایجاب می کند. قوانین مدون و همراستا در سطح جهانی تصویب شود. و نوشتن وصیت نامه خودنوشت فراقراردادی رسمی تلقی می گردد. و امکان انکار و تردید، جعل شکلی به دلیل یکنواخت سازی در صدور اسناد امکان نخواهد داشت. و در خصوص جعل مفادی می توان اگر اه یا اجبار یا هک «آی پی» یا شناسه ها و کدهای رمزی را شناسائی و عدم اصالت آنها را برای دادگاه محل اثبات کرد. بنابراین، اگر وصیت نامه خودنوشت فراقراردادی تنظیم و توسط موصی له قبول گردد. و بصورت دیجیتالی امضاء و هویت موصی توسط سامانه تأیید شود. امکان تحقق نیز با واقع فوت موصی حاصل می گردد. البته چنانچه این وصیت نامه فراقراردادی در حضور متصدیان مثل دفاتر اسناد رسمی تنظیم گردد. بحث جعل مفادی نیز منتفی می شود.

۱ - کاتوزیان، ناصر، شفعه، وصیت، ارث. انتشارات میزان، تهران، چاپ ششم، سال ۱۳۸۵، ص ۱۲۶

۲ - IP مخفف واژگان Internet Protocol و آدرسی است که برای شناسائی دستگاههای سخت افزاری در شبکه استفاده می شود. این آدرس به دستگاه ها اجازه می دهد به یکدیگر متصل شوند. و داده ها را در یک شبکه محلی یا از طریق اینترنت انتقال دهند. برگرفته از سایت parspaack.com مورخه ۱۴۰۳/۰۵/۲۷

درخصوص وصیت نامه رسمی به دلیل ثبت دردفاتر اسناد رسمی اراده موصی ازگزند حوادث مصون می ماند. و درمقام اجرا ضرورت رجوع به دادگاه برای تأیید اصالت آن مثل وصیت نامه خود نوشت سنتی وجود ندارد. از آنجائیکه ثبت این وصیت نامه دردفاتر رسمی درمقابل تنظیم و ثبت فراقراردادی، سنتی تلقی می شود. چه شخص موصی بنویسد. و یا دردفاتر اسناد رسمی تنظیم گردد. هر دو ماهیت رسمی دارند. دراین حالت ثبت اینگونه اعمال حقوقی بسان ثبت اسنادسنتی چندان لزومی پیدا نمی کند. و همزمان با نوشتن آن درفراقرارداد، رسمی نیزتلقی می شود. بنابراین، تقنین تنها راه شناسائی وکاربردی کردن این فناوری است.

درخصوص وصینامه سِرّی درقانون امورحسبی تعریفی نیامده است. اما ازجمع مواد ۲۷۹ و ۲۸۰ آن قانون می توان آن را چنین تعریف نمود: «وصیتی است که توسط موصی امضاء و لاک و مهر می شود. و دراداره ثبت محل دیگری که درآئین نامه وزارت دادگستری معین شده است. به امانت گذارده می شود.»^۱ این وصیت نامه در قالب سنتی فواید وصیت نامه خودنوشت و رسمی را دارد. و چون به اداره ثبت تحویل می شود. جزء کاغذی های خصوصی موصی باقی نمی ماند. ولی به دلیل تشریفات زیاد، کمتر استقبال می شود. نتایج برگرفته از این تحقیق به قرار ذیل است:

۱. دربیع شرط فراقراردادی شرط تناظری مانع تملیک نهائی مبیع می شود. این مانعیت درحقوق قراردادی اعتباری، و درحقوق فراقراردادی عینی است. دربیع شرط قراردادی مبیع به مشتری منتقل می شود. و تنها اختیار شرط حافظ حقوق بایع در تصرفات ناقله است. درحالی که دربیع شرط فراقراردادی مبیع بدون تملیک، از ابتدای عقد تا پایان مدت اختیار، به تصرف مشتری داده می شود. بنابراین بیع شرط فراقراردادی به قصد قرض و رهن طرفین نزدیک تر و با نظر شیخ طوسی که مخالف انتقال مالکیت بود سازگارتر است.^۲ درمعاوضه فراقراردادی ثمن در قالب عین، منفعت یا حق قرار می گیرد. و ضرورتاً بصورت ارزی دیجیتالی است. لاجرم به دلیل اجبار فنی ناشی ازسازه فراقرارداد بایستی معاوضه به دو عقد بیع فراقراردادی تفکیک شود. درنتیجه امکان تشکیل معاوضه فراقراردادی وجود ندارد.^۳ با توجه به امکان تنظیم پرداخت مال الاجاره مطابق با تراضی بصورت خودکار، امکان اجاره فراقراردادی وجود دارد.^۴ از آنجائیکه درعقد مزاعره تلف سماوی و زمینی محصولات امری محتمل الصدور است. اساساً راجع به تقسیم کسری منافع تا حصول نتیجه کامل نمی توان سخن گفت. بنابراین، این امر یک نوع تعلیق غائی منشاء است. نتیجتاً، استفاده از فراقرارداد درعقد مزاعره و عقود مبتنی بر معاملات حاصله از آن مثل فروش محصولات زراعت بلامانع است.^۵ درمساقات، ماهیت ثمر، محصول را در تعلیق زمانی قرار می دهد. بنابراین، انعقاد مساقات فراقراردادی با مانع شکلی و ماهوی رو به رو نیست.^۶ عقد مضاربه فراقراردادی قابلیت انعقاد دارد. و معادل ارزی دیجیتالی سود، تعیین و به حساب مالک منتقل می شود.^۷ انعقاد جعاله خاص فراقراردادی به دلیل حضور عامل برای امضاء دیجیتالی (هویت شناسی) امکان دارد. اما انعقاد جعاله عام فراقراردادی به دلیل عدم تعیین عامل در زمان عقد امکان ندارد. امپس از عمل با معرفی خود به جاعل قابلیت انعقاد دارد.^۸ انعقاد ودیعه فراقراردادی مستقیماً به مستودع بستگی دارد. اگر امانت گیر شخص حقیقی باشد به دلیل عدم

دسترسى قاطبه افراد حقیقی به امکانات سازه فراقرداد و دیعه قراردادی کماکان مطلوب تر است. اما مستودع حقوقی دسترسى به امکانات مذکور را دارد. بنابراین، «ودیعه فراقردادى» قابل انعقاد مى باشد. ۹. عاریه فراقردادى با شرط عوض متوازن در سطح ملی و فراملى منعقد مى شود. ۱۰. متعلقات قرض قراردادی مى تواند از دسته اموال و حقوق ممنوعه (منفعت، حق انتفاع و دیون) باشد. زیرا عقد با علم طرفین به بطلان در صورت ادامه انجام تعهدات طبق «نظریه نسبت آثار قرارداد» اشکالی ندارد. (مرحله ثبوت) بحث بطلان وصحت در مقام تنازع جلوه مى کند. (مرحله اثبات) و چنانچه تعهدات عقد باطل به تنازع کشیده نشود. پس از انجام به اتمام مى رسد. در حالیکه در قرض فراقردادى راهیابی موضوعات و حقوقات ممنوعه امکان ندارد. و از ابتدای عقد بوسیله هوش مصنوعی شناسائی مى شود. ۱۱. در خصوص گرو بندى و قمار در قالب فراقرداد فراملى چون بستر مزارعها و بلاک چین از سیطره دولتها خارج است. و قابل رهگیری نیست. بطلان گرو بندى فراقردادى فراملى به مفهوم حقوقی آن آشکار نیست. بنابراین، گرو بندى و قمار دست کم در حوزه فراملى منجر به بطلان نمى شود. ۱۲. ماده ۶۵۸ قانون مدنى وقوع فعل یا القاء لفظ متكى به قصد وکالت قراردادی را صحیح مى داند. در حالیکه اجباریت فناوری دیجیتالی اجازه پذیرش هرفعل و لفظی را جهت انعقاد وکالت فراقردادى نمى دهد. ۱۳. موضوع مال در ضمان قراردادی شامل عین، منفعت و انجام کار به شرط مباشرت مدیون است. مقدمه متقدم ضمان عقدی وجود یک رابطه دینی است. اگر دین، فراقردادى تنظیم شده باشد. به دلیل ویژگی تناظرى شروط ارتباط عوضین پایان یافته است. و دینی برای ضمانت وجود ندارد. در نتیجه، ضمان عقدی فراقردادى بطور اخص و ضمان درک، ضمان عهده و ضمان معاوضی بطور اعم بی اثر است. ۱۴. حواله فراقردادى قابل انعقاد است. ۱۵. از مزایای کفالت فراقردادى، تشخیص ملاتت کفیل بوسیله قاضی محکمه از راه استعمال برخط با هوش مصنوعی است. و مى تواند میزان وجه الکفاله را از حساب کفیل مسدود نماید. ۱۶. صلح فراقردادى در مقام رفع تنازع کنونی یا آتی الزامیت بیشتری برای طرفین اصلاحی دارد. و صلح اکره اى فراقردادى نادر است. حدوث تدلیس در فراقرداد امکان ندارد. و اگر عملیاتی شود در فراقرداد ظهور ندارد. ۱۷. اگر عقد پایه، فراقردادى باشد. نیازی به ترهین نیست. و عقد رهن دیگری منعقد نمى شود. بنابراین، رهن فراقردادى بستگی تام به انعقاد فراقردادى یا قراردادی عقد پایه دارد. اگر بصورت قراردادی باشد رهن فراقردادى منعقد مى شود. در غیر این صورت نیازی به انعقاد رهن فراقردادى نیست. ۱۸. هبه فراقردادى امکان دارد. اما هوش مصنوعی استدلالی مفهوم مطلق مجانى بودن در هبه را قویاً به اجرا مى گذارد. و از انعقاد هبه با شرط عوض غیر متوازن خود داری مى کند. بنابراین، هبه فراقردادى امکان انعقاد دارد. اما هبه فراقردادى با شرط عوض غیر متوازن منعقد نمى شود. ولی در صورت توازن امکان انعقاد در سطح ملی و فراملى را دارد. ۱۹. چون در اخذ به شفعه عملیات فیزیکی برای نمایش اراده ایقاعی ضرورى است. با فراقرداد نسبت تباین پیدامى کند. در نتیجه، امکان انعقاد اخذ به شفعه فراقردادى ماهیتاً وجود ندارد. ۲۰. وصیت فراقردادى تملىکی و عهدی محقق مى شود. از نظر شکلی، وصیت نامه خود نوشت فراقردادى امکان دارد. زیرا به آن رسمیت مى بخشد. انکار و تردید و جعل شکلی در آن راه ندارد. اگر جعل مفادى هم با احراز اجبار و اکراه در آن راه داشته باشد. امکان شناسائی اکراه و اجبار کننده وجود دارد. هر سه نوع وصیت نامه در قالب این فناوری جدید قابلیت تهیه، تنظیم و ثبت را دارند. رسمى شدن، قابل اطمینان، دوران گزند انکار و تردید و جعل، امنیت، اصالت، عدم نیاز به اثبات اصالت در محضر دادگاه، جملگی از ویژگیهای امضائى فراقرداد است. ۲۱. اشاعه اختیاری ظرفیت انعقاد در قالب فراقرداد دارد. اما اشاعه قهری، قبل از انتقال به فراقرداد بوجود آمده است. شرکا برای

اثبات موضوع اشاعه می‌توانند امری ثبوتی را به امر اثباتی مبدل نمایند. بنابراین، اشاعه اختیاری فراقاردادی مطلقاً و اشاعه قهری فراقاردادی نسبتاً قابل پذیرش است. درخاتمہ و جمع بندی نتایج اظهار می‌گردد: عقود بسان بیع، بیع شرط، اجاره، مزارعه، مساقات، مضاربه، جعاله خاص، ودیعه، عاریه، قرض، گرو بندی و قمار در سطح فراملی، وکالت کتبی، حواله، کفالت، صلح، رهن، هبه، وصیت عهدی، وصیت تملیکی، شرکت اختیاری بصورت مطلق قابلیت انعقاد فراقاردادی را دارند. ولی عقودی همچون معاوضه، جعاله عام و وکالت فعلی و شفاهی یا بطور کلی عقود شفاهی و اخذ به شفعه، گرو بندی و قمار در سطح ملی، ضمان عقدی، رهن، هبه با شرط عوض، شرکت قهری بصورت نسبی بعنوان اعمال حق شفعه شریک، ناشی از بیع سهم شریک دیگر با ثالث، قابلیت تشکیل در قالب فراقارداد را ندارند. و با رفع موانع قابلیت پیدا می‌کنند.

Extended Abstract

Introduction

The study examines the feasibility of adapting traditional civil law contracts under the Iranian Civil Code (Chapter Three, Part Two) to the meta-contract framework , a legally and technologically advanced structure combining Computer, Internet, Blockchain, Argumentative AI, and Telecommunications (“CIBAT”). The goal is to evaluate whether traditional contracts can be replaced or enhanced by meta-contracts, driven by advancements in .AI, blockchain, and digital infrastructure

Meta-contracts differ from traditional smart contracts by leveraging argumentative AI , which mimics human reasoning, ensuring higher precision, automation, and enforcement. Unlike instructional AI in smart contracts, argumentative AI enables meta-contracts to comply with legal principles and fairness criteria. The study analyzes 21 specific contracts under Iranian civil law, categorizing them as compatible or incompatible with meta-contract .structures based on technical and legal requirements

The research employs an analytical-descriptive method , using qualitative data from library resources and comparative reasoning. It explores how meta-contracts could transform contract law, emphasizing the inevitability of their adoption due to technological progress. The study addresses critical questions: Can meta-contracts replace traditional contracts? What challenges arise? ?How must legal and technical frameworks evolve

Text

Definition and Characteristics of Meta-Contracts

:(Meta-contracts are defined by five core components (CIBAT

.Computer : Provides computational power for executing terms

.Internet : Enables global connectivity for real-time transactions

.Blockchain : Ensures transparency, immutability, and traceability

Argumentative AI : Mimics human reasoning to enforce fairness
and legal compliance

Telecommunications : Facilitates secure, instant communication
between parties

:Key advantages include

Automated dispute resolution : AI resolves conflicts without court
intervention

Elimination of unbalanced terms : Contracts with unfair conditions
(e.g., excessive interest) are blocked by AI

Cross-border applicability : Meta-contracts operate seamlessly
across jurisdictions, though legal harmonization is required

Compatibility of Traditional Contracts with Meta-Contracts

The study evaluates 21 contracts under Iranian civil law, categoriz-
ing them into compatible and incompatible with meta-contracts

Analysis

Compatible Contracts .1

(A. Sales (Conditional/Non-Conditional

Conditional Sales : AI blocks accounts until conditions (e.g., price
repayment) are met, protecting sellers

Non-Conditional Sales : Ownership transfers and payments occur
via blockchain, ensuring transparency

B. Leases

Payments are automated (hourly/daily/monthly) using digital currencies

.Dispute resolution occurs online, bypassing courts

C. Muzara'ah (Agricultural Partnership) and Musaqat (Fruit-Sharing

Profit distribution is automated via blockchain, with AI calculating shares based on harvest outcomes

.Post-harvest sales are executed as meta-contracts

(D. Mudarabah (Investment Partnership

.Profits are distributed digitally, tracked via AI

(E. Special Jaala (Reward Contracts

Valid if agents are identified; digital signatures ensure compliance

F. Deposits, Loans, Mortgages, Gifts, Wills, and Voluntary Partnerships

Deposits/Loans : AI ensures balanced terms and automatic repayment

Gifts : Must comply with AI's "gratuitousness" criteria (no unbalanced conditions

Wills : Digitally authenticated and notarized, eliminating court validation

Voluntary Partnerships : Formed via AI-managed agreements, even cross-border

G. Civil Partnerships

Meta-contracts eliminate the need for traditional guarantees, as

.their inherent security ensures compliance with partnership terms

Incompatible Contracts .2

(A. Exchange (Barter

Requires splitting into two sales due to cryptocurrency limitations, making it incompatible as a single meta-contract

(B. General Jaala (Reward Contracts without Identified Agents

.Unverifiable agents prevent digital execution

C. Oral Contracts

Lack formal digital signatures and verification, incompatible with meta-contract requirements

(D. Preemption (Right of First Refusal

Relies on physical actions (e.g., notifying partners of sales), which cannot be fully automated

(E. Gambling (Pawning

Legally invalid in Iran but technically possible transnationally via blockchain anonymity

(F. Forced Partnerships (e.g., Inheritance Shares

Must be converted to meta-contracts post-facto via documentation

Technical and Legal Challenges .3

: A. Infrastructure Requirements

Governments must invest in blockchain platforms, AI tools, and digital identity systems

Legal frameworks must recognize digital signatures, smart enforcement, and blockchain authenticity

: B. Legal Barriers

Unbalanced Terms : AI blocks unfair contracts (e.g., excessive interest in loans

Redundant Guarantees : Meta-contracts eliminate traditional mortgages/collateral due to inherent security

: C. Transnational vs. National Contexts

Gambling and pawning may bypass national laws via blockchain anonymity but remain legally invalid domestically

Cross-border meta-contracts require harmonized international standards

Case-Specific Analysis .4

A. Conditional Sale

AI freezes accounts until conditions are met. Challenges include potential seller losses if buyers default post-delivery; safeguards require AI oversight

B. Lease

.Automated payments via blockchain; disputes resolved online

(C. Jaala (Reward Contracts

.Special Jaala : Valid with identified agents

.General Jaala : Invalid due to unverifiable agents

D. Loan and Mortgage

Meta-contracts eliminate mortgages for base contracts due to em-

(AI blocks unbalanced terms (e.g., interest exceeding legal limits

E. Will

Digitally authenticated wills require legal reforms to recognize (digital formats (e.g., replacing handwritten signatures

F. Power of Attorney

Verbal or oral forms incompatible; meta-contracts require digital .signatures

Conclusion

Feasibility of Transition .1

Most contracts (e.g., sales, leases, partnerships) can transition to .meta-contracts, improving efficiency and reducing disputes

Exceptions (e.g., preemption, general Jaala) require legal/struc- .tural adjustments

Necessity for Adoption .2

Technical Infrastructure : Governments must prioritize block- .chain and AI development

Legal Reforms : Laws must recognize digital authenticity and up- (date procedural requirements (e.g., electronic wills

Recommendations .3

.Invest in Technology : Fund KABA infrastructure

Update Legal Frameworks : Align laws with meta-contract stan- (dards (e.g., digital signatures

Address Unbalanced Terms : Ensure contracts meet AI's fairness

.criteria

International Collaboration : Harmonize transnational meta-con-
.tract standards

Final Observations

Meta-contracts are inevitable due to technological advancements but require regulatory alignment. While they offer transformative benefits (e.g., reduced disputes, automated enforcement), challenges like legal inertia and infrastructure gaps must be addressed. The study underscores the urgency for governments to modernize legal systems to accommodate this shift, ensuring seamless inte-
.gration of technology and law

- احمد متین، رویه قضائی از ۱۳۱۱ الی ۱۳۳۰، قسمت حقوقی، ص ۱۱۸
- دکتر رحیم محمدی ایلام و سید روشنا روحانی، اصول فقه داشگاهی، چاپ اول، انتشارات کتاب آوا، تهران، سال ۱۳۹۶، ص ۳۰
- امام خمینی، (۱۳۸۵) ترجمه تحریرالوسیله، چاپ اول، جلد اول، انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، مساله ۵، ص ۷۰۷
- بشیری، اکبر. پورمحمد، اباست، رشیدی، محمد. (۱۴۰۲). «حقوق فراقرداد در فضای سایبری بارویکرد نمایندگی شخص مجازی»، چهارمین کنفرانس ملی پدافند سایبری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه.
- شهیدی، مهدی. (۱۳۸۶). تشکیل قراردادهای و تعهدات، جلد اول. انتشارات مجد. ص ۳۹
- عاشور، احمد عیسی. (۱۳۸۶). فقه آسان درمذهب امام شافعی، مترجم: محمود ابراهیمی، چاپ ششم، تهران، انتشارات احسان، ص ۳۹۹
- کاتوزیان، ناصر. قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی،
- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۸۵). شفعه، وصیت، ارث، انتشارات میزان. چاپ ششم. ص ۱۲۶
- کاشانی، محمود. (۱۳۸۸). حقوق مدنی (قراردادهای ویژه). انتشارات میزان. ص ۴۵
- لارنس، پنلوپ، (۱۳۸۳). کاربرد اینترنت درحقوق، ترجمه، سید قاسم زمانی و مهناز بهراملو، انتشارات میزان،
- مجموعه قانون مدنی. (۱۳۸۴). ریاست جمهوری. معاونت حقوقی و امور مجلس. ص ۱۹۱
- مهدی، ناصر (۱۴۰۱). قراردادهای هوشمند (مطالعه تطبیقی حقوق ایران و آمریکا)، بازچاپ ۱۴۰۳، تهران انتشارات مجد

(www.wikifeghi.ir(last visited-1402/06/21-

Bitcoin Glossary.(2018). Annual National Seminar. Available-
(at:www.ussc.gov.(last visited 1402/08/08